

U 66/2021 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (EU) yleisen tullietuusjärjestelmän soveltamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 978/2012 kumoamisesta (GSP-järjestelmän uudistaminen)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 22. päivänä syyskuuta 2021 antama ehdotus Euroopan Unionin yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP-järjestelmän) uudistamiseksi sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2021

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari

Yksikönpäällikkö Kent Wilska

ULKOMINISTERIÖ

MUISTIO
18.11.2021

KOMISSION EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI YLEISEN TULLIETUUSJÄRJESTELMÄN SOVELTAMISESTA

1. Ehdotuksen tausta ja tavoite

Komissio on 22.9.2021 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (EU) N:o 978/2012 yleisen tullietuusjärjestelmän soveltamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 978/2012 kumoamisesta (COM(2021) 579 final).

Muutosasetus koskee yleisen tullietuusjärjestelmän (jäljempänä GSP-järjestelmän, Generalised Scheme of Tariff Preferences) uusimista seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi. Ellei uutta asetusta anneta, vakio-GSP- ja GSP+-järjestelyn soveltaminen päättyy 31. joulukuuta 2023. Näin ollen vakio-GSP- ja GSP+-järjestelyihin kuuluvista kehitysmaista peräisin olevaan tuontiin sovellettaisiin korkeampia tulleja. Vähiten kehittyneistä maista tuleva tuonti kuuluisi kuitenkin edelleen EBA (Everything but Arms) -järjestelyn piiriin, jolla ei ole päättymispäivää. Ehdotettu muutosasetus tulisi voimaan 1. tammikuuta 2024.

Euroopan unioni on myöntänyt yksipuolisesti vuodesta 1971 kehitysmaille tullietuuksia GSP-järjestelmässä. Näin EU pyrkii poistamaan köyhyyttä edistämällä kehitysmaiden integroitumista maailmankauppaan. Edunsaajamaat sitoutuvat samalla kestäväen kehityksen ja hyvän hallintotavan periaatteisiin. EU:n yleisenä tavoitteena GSP-asetuksen tarkistuksen osalta on säilyttää nykyisen asetuksen keskeiset piirteet. Samaan aikaan tavoitteena on parantaa GSP-järjestelmän yleistä tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

2. Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

Komission ehdotuksen käsittely käynnistyi kauppapoliittisen komitean GSP-kokoonpanossa 28.9.2021, jolloin käsiteltiin jäsenmaiden alustavia näkemyksiä uudistuksen sisällöstä. Ehdotuksen yksityiskohtainen käsittely aloitettiin 12.10.2021. Puheenjohtajan tavoitteena on saavuttaa asetusehdotuksesta yhteisymmärrys neuvostossa ennen kuluvan vuoden loppua. Tämän jälkeen aloitetaan neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa tavanomaisen lainsäätämismenettelyn mukaisesti. Tavoitteena on, että neuvosto ja Euroopan parlamentti hyväksyvät asetus ehdotuksen kesäkuun 2022 loppuun mennessä ja uusi asetus astuisi voimaan 1.1.2024. Näin ollen edunsaajamailla olisi 18 kuukauden siirtymäaika toteuttaa uuden asetuksen piirissä olevat sopimus- ja muut velvoitteet.

Ulkoministeriö on valmistellut asiaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Asetusehdotusta on käsitelty EU2 kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 11. lokakuuta sekä 25. lokakuuta 2021.

U-kirjelmää on käsitelty EU2 kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 27. lokakuuta - 1. marraskuuta 2021.

3. Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuusperiaatteeseen

Asetusehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 207 artiklaan, jossa vahvistetaan EU:n yhteinen kauppapolitiikka. Valtioneuvosto pitää oikeusperustaa asianmukaisena.

Yhteinen kauppapolitiikka mainitaan SEUT-sopimuksen 3 artiklassa yhtenä unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvana alana. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti toissijaisuusperiaatetta ei sovelleta EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvilla aloilla. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen.

4. Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetuksen johdanto ja uudistuksen tavoitteet

GSP-järjestelmän tavoitteena on köyhyyden vähentäminen kansainvälisen kaupan kautta syntyvän talouskasvun avulla. GSP-järjestelmä on myös EU:n tärkeimpiä kauppapoliittisia välineitä keskeisten ihmisoikeuksien, työntekijöiden oikeuksien, kestävästä kehityksestä ja hyvän hallinnon edistämiseksi kehitysmaissa. GSP-järjestelmä kohdistuu ainoastaan kehitysmaiden harjoittamaan tavarakauppaan. Se ei sisällä muita kehityspoliittisia instrumentteja. GSP-järjestelmän yleiset tavoitteet ovat yhdenmukaisia komission 18. helmikuuta 2021 julkaiseman kauppapolitiikan tiedonannon kanssa, jossa todetaan, että on EU:n edun mukaista tukea heikommassa asemassa olevien kehitysmaiden integroitumista maailmantalouteen, tukea monenvälisyyttä ja varmistaa yleismaailmallisten arvojen kunnioittaminen painottaen ilmasto- ja ympäristöhaasteita.

GSP-järjestelmä koostuisi kuten aikaisemminkin seuraavista kolmesta järjestelystä:

1. Vakio-GSP on matalan ja alemman keskitulotason maita varten. Sen avulla alennetaan tullimaksuja tai poistetaan ne kokonaan kahdessa kolmasosassa EU:n tullinimikkeistä.
2. GSP+ on kestävästä kehityksestä ja hyvästä hallinnosta edistävää erityistä kannustusjärjestelyä, jossa tullit alennetaan 0 prosenttiin yleisesti ottaen samoissa tullinimikkeissä kuin vakio-GSP:ssä. Se myönnetään heikossa asemassa oleville matalan ja alemman keskitulotason maille, jotka panevat täytäntöön asetuksessa mainitut 32 (27 nykyisen asetuksen puitteissa) kansainvälistä yleissopimusta ihmisoikeuksista, työntekijöiden oikeuksista, ympäristönsuojelusta ja hyvästä hallinnosta.
3. EBA (Everything but Arms, Kaikki paitsi aseet) on vähiten kehittyneitä maita koskeva erityisjärjestely, jossa niille annetaan kaikkia tuotteita koskeva tulli- ja kiintiövapaa pääsy EU:n markkinoille aseita ja ampumatarvikkeita lukuun ottamatta.

GSP-järjestelmä on vakiintunut osa EU:n kauppapolitiikan välineistöä. Sen uudelleentarkastelussa on kyse toiminnan hienosäädöstä ja tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamisesta. Komission esittämät muutokset asetukseen pohjautuvat ulkopuolisessa tutkimuksessa ja vaikutustenarvioinnissa esitettyyn arviointiin ja toimintavaihtoehtoihin. Muutoksilla pyritään erityisiin ja rajoitettuihin parannuksiin, joiden avulla varmistetaan GSP-järjestelmän yleinen merkityksellisyys ja saavutetaan sen kehitys- ja kestävyystavoitteet. Samalla kuitenkin halutaan turvata EU:n taloudelliset edut niillä teollisuuden aloilla, jotka kilpailevat GSP-tuonin kanssa.

Uusi GSP -asetus vahvistaa EU:n mahdollisuuksia käyttää kauppaetuuksia taloudellisten mahdollisuuksien luomiseksi ja kestäväen kehityksen edistämiseksi edunsaajamaissa. Uudistettu järjestelmä laajentaa myös perusteita GSP -etuuksien peruuttamiselle vakavien ja järjestelmällisten rikkomusten yhteydessä. Ehdotus sisältää jo nykyisessä järjestelmässä mukana olevien keskeisten ihmisoikeus- ja työehtosopimusten lisäksi ympäristöä ja hyvää hallintoa koskevia yleissopimuksia.

Muutokset aiempaan järjestelyyn

Asetusehdotuksen keskeiset muutokset koskevat seuraavia kokonaisuuksia: 1) järjestelmän rakenne ja maat, 2) tuotteet, 3) ehdollisuus, 4) läpinäkyvyys ja seuranta 5) suojalausekkeet sekä 6) väliaikaista peruuttamista koskevat säännökset.

1) Järjestelmän rakenne ja edunsaajamaat

Nykyinen kolmiportainen järjestelmä säilyisi ennallaan: yleinen GSP-menettely, kestäväen kehityksen kannustin menettely GSP+, ja vähiten kehittyneille (LDC) maille suunnattu menettely EBA. GSP+ -järjestelmän haavoittuvuuskeriteeriä muutetaan niin, että LDC-maiden on helpompi siirtyä sen järjestelmän piiriin siinä vaiheessa, kun ne nousevat pois YK:n LDC-luokituksesta. Lisäksi Venäjä, Kiina, Hong Kong ja Macao poistetaan järjestelmään kelpoisten maiden piiristä.

2) Tuotteet

Tuotekate pidetään ennallaan. Graduaatiokynnyksiä lasketaan 10 prosenttiyksiköllä, jolloin järjestelmän piiristä putoaa pois kilpailukykyisempiä sektoreja ja järjestelmän edut kohdentuvat paremmin vähemmän kilpailukykyisille sektoreille. Järjestelmä mahdollistaisi alkuperäsääntöjen osalta alueellisen kumulaation, jos edunsaajamaa sitä pyytää perustellusti.

Graduaatio tarkoittaa, että tiettyjen tuoteryhmien tuonti tietyistä GSP -edunsaajamaasta menettää GSP -etuudet. Nykyisen järjestelmän mukaan graduaatiota sovelletaan, kun keskimääräinen tuonti maasta ylittää 15% GSP -tuonnista samoista tuotteista kaikista GSP -edunsaajamaista kolmen vuoden aikana (kynnys on 12,5% tekstiileille ja vaatteille). Se koskee siis tuontia, joka on kilpailukykyistä EU:n markkinoilla ja johon ei enää tarvita GSP -järjestelmää viennin edistämiseen.

3) Ehdollisuus

GSP+ -etujen saamiseksi vaadittavien kansainvälisten sopimusten listaa on täydennetty kuudella uudella sopimuksella: Pariisin ilmasopimus, YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehty yleissopimus, Lasten oikeuksien sopimuksen lisäpöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin konflikteihin, ILO:n yleissopimus 81 ammattientarkastuksesta, ILO:n yleissopimus 144 kolmikantaneuvotteluista sekä järjestäytyneen rikollisuuden vastainen YK:n yleissopimus. Näiden kansainvälisten sopimusten periaatteiden vakava ja järjestelmällinen rikkominen aiheuttaisi etujen väliaikaisen poistamisen.

Asetuksen lisätään vaatimus, jonka mukaan GSP+-ehdokasmaiden on esitettävä toimintasuunnitelma GSP-yleissopimusten panemiseksi tosiasiallisesti täytäntöön osana GSP+-hakemusta. Lisäksi ehdotuksessa esitetään siirtymäjärjestelyjä niitä nykyisiä GSP+-edunsaajamaita varten, joiden olisi haettava uudelleen oikeutta järjestelyyn täyttääkseen GSP+-järjestelyä koskevat

uudet vaatimukset (kuuden muun yleissopimuksen ratifiointi, joita ehdotetaan lisättäväksi GSP+-yleissopimusten luetteloon).

4) Läpinäkyvyys ja seuranta

Monitorointisykli muuttuu kahdesta kolmeen vuoteen, mikä synkronoi sen paremmin kansainvälisten järjestöjen seurantajärjestelmien kanssa.

5) Suojalausekkeet

Suojatoimia käytettäisiin myös jatkossa vain poikkeustapauksissa. Asetuksesta poistetaan säännös, joka koski suojakynnysten määrittämistä tuontimäärien perusteella, ja korvataan se tuontiarvoon perustuvilla laskelmilla.

6) Väliaikaista peruuttamista koskevat säännökset

Etujen väliaikainen poistaminen kaikkien järjestelmien kohdalla on mahdollista jatkossa myös, jos edunsaaja syyllistyy kansainvälisten ympäristösopimusten vakavaan ja systemaattiseen rikkomiseen. Edut voidaan peruuttaa väliaikaisesti kaikilta tai joiltakin edunsaajamaan alkuperätuotteilta. Niin ikään näin voidaan toimia, jos edunsaaja vie tuotteita, jotka ovat tuotettu lapsityövoimalla tai pakkotyöllä. Ehdotukseen sisältyy uusi menettely etujen pikaiseen poistamiseen erityisen vakavissa tapauksissa. Lisäksi ehdollisuus on linkitetty muuttoliikekysymyksiin ja edut voitaisiin väliaikaisesti peruuttaa edunsaajamaailta, jos maa laiminlöisi velvollisuuksiaan omien kansalaisten takaisinottoon liittyen.

Käyttöön otetaan säännös, jonka mukaan komissio voi peruuttamista ehdottaessaan tarkastella väliaikaisen peruuttamisen sosioekonomisia vaikutuksia edunsaajamaassa.

Muutetaan asetusta niin, että peruuttamisen soveltamisalan tarkistaminen tai sen soveltamisen lykkääminen tai keskeyttäminen olisi joustavampaa poikkeuksellisissa olosuhteissa, kuten maailmanlaajuisessa terveyteen liittyvässä hätätilanteessa.

Lisäksi lisätään asetukseen kohta, jotta voidaan säätää nopeasta peruuttamismenettelystä tapauksissa, joissa asianomaisia yleissopimuksia rikotaan vakavasti ja edunsaajamaan erityisolosuhteet edellyttävät nopeaa toimintaa. Säädetään myös mahdollisuudesta laajentaa peruuttamistoimenpiteiden soveltamisalaa, jos ilmenee uusia syitä tai rikkomisia.

Asetuksen täytäntöönpano

Asetuksen täytäntöönpano ei muutu edelliseen asetukseen verrattuna. Asetuksen täytäntöönpanossa täytäntöönpanovaltaa on siirretty komissiolle, jota jäsenvaltiot valvovat 16 päivänä helmikuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 182/2011 mukaisesti, joka koskee yleisiä sääntöjä ja periaatteita, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovalan käyttöä.

Päätökset tullietuuksien keskeyttämistä ja väliaikaista peruuttamista koskevien menettelyjen vireillepanosta tehdään neuvoa-antavassa menettelyssä. Suojatoimipidetutkimuksia ja etuusmenettelyjen keskeyttämistä koskevat päätökset tehdään tarkastelumenettelyä noudattaen. Asianmukaisesti perustelluissa erittäin kiireellisissä tapauksissa, jotka liittyvät suojatoimipidetutkimuksiin ja tullimenettelyjen ja -velvoitteiden noudattamatta jättämisestä johtuviin väliaikaisiin peruuttamisiin, komissio voisi hyväksyä välittömästi sovellettavia täytäntöönpanosäädöksiä.

5. Ehdotuksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

EU-jäsenmaiden yhteenlaskettu tavaratuonti GSP:n kautta oli arvoltaan 46,6 miljardia euroa vuonna 2019. Tämä oli reilut 37 prosenttia kaikesta EU:n tavaratuonnista niistä maista, jotka nauttivat GSP-etuuksista. EBA-maiden osuus kokonaistuonnista oli 25,2 miljardia euroa, vakio-GSP-järjestelyyn kuuluvien maiden 13 miljardia euroa ja GSP+-maiden 8,4 miljardia euroa.

Yksittäisistä maista merkittävin tuonin alkuperämaa on Bangladesh, josta GSP:n kautta tuodun tavaran arvo oli 15,3 miljardia euroa vuonna 2019. Muita tavaratuonin arvolla mitattuna merkittäviä GSP-edunsaajamaita ovat Intia 7,9 miljardin euron arvoisella tuonnilla, Pakistan 5,1 miljardin euron arvoisella tuonnilla sekä Indonesia 4,8 miljardin euron arvoisella tuonnilla. Nämä neljä maata vastasivat siis yhteensä yli 70 prosentista kokonaistuonnista GSP:n kautta.

Tavararyhmittäin tarkasteltuna tuonti on keskittynyt varsinkin tekstiileihin, joiden osuus EU:n GSP-tuonnista on lähes puolet (48%). Muita merkittäviä tavararyhmiä ovat jalkineet (11 %) sekä mekaaniset koneet ja laitteet (7 %).

Viimeisten vuosien aikana tuonti GSP-maista EU:hun on kehittynyt suotuisasti. Vuosien 2014 ja 2019 välillä tavaratuonti kasvoi kaikkiaan 25 prosenttia. Samaan aikaan EU:n koko tavaratuonti kolmansista maista kasvoi 16 prosenttia. Tavaratuonti EBA-maista kehittyi erityisen suotuisasti kasvaen peräti 47 prosenttia.

Ehdotuksen välittömät taloudelliset vaikutukset esimerkiksi edunsaajamaiden bruttokansantuotteeseen tai ulkomaankauppaan ovat rajalliset, sillä ehdotuksen tarkoituksena on säilyttää nykyisen järjestelmän keskeiset piirteet. Keskeisimmät vaikutukset tulevat siitä, että osa EBA-maista todennäköisesti menettää lähivuosina LDC-statuksensa ja siirtyy GSP+-maiden joukkoon. Lisäksi osa nykyisistä GSP-edunsaajamaista joko nousee ylemmän keskitulotason maiden joukkoon, ja näin ollen menettää nykyiset GSP-etunsa, tai on solminut FTA-sopimuksen EU:n kanssa (Vietnam).

Ehdotetusta asetuksesta ei aiheudu menoja EU:n talousarvioon. Asetuksen soveltaminen johtaa kuitenkin tullitulojen menetykseen. Viimeisimpien saatavilla olevien tietojen (2019) perusteella ehdotetun GSP-asetuksen mukaiset etuudet aiheuttavat unionille laskennallisesti hieman alle kolmen miljardin euron tulonmenetykset. Uudella asetuksella säilytettäisiin suurelta osin nykyiset etuudet, mutta lisättäisiin yksittäisten tuoteluokkien etuuksien graduatiota koskevia edellytyksiä. Näin ollen uuden asetuksen mukaiset tulonmenetykset olisivat hieman alhaisemmat kuin nykyisessä asetuksessa. Laskennallisten menetettyjen tullitulojen korkeahko taso johtuu GSP-tuonin keskittymisestä erityisesti tekstiileihin ja jalkineisiin, joihin EU soveltaa keskimäärin melko korkeita tulleja.

Vuonna 2019 Suomen yhteenlaskettu tavaratuonti GSP:n kautta oli arvoltaan 256 miljoonaa euroa. Suomen GSP-tuonti noudattelee kaiken kaikkiaan melko samoja suuntaviivoja EU-tason kanssa, oli kyse sitten tuonin alkuperämaista tai keskeisimmistä tavararyhmistä. Suomen näkökulmasta yksittäisistä tuontimaista merkittävin on Intia noin 40 prosentin osuudella GSP-tuonnista. Muita merkittäviä tuonin alkuperämaita ovat Indonesia, Bangladesh ja Pakistan. Nämä neljä maata kattavat noin 85 prosenttia kaikesta GSP-tuonnista Suomeen.

Yksittäisistä tavararyhmistä ylivoimaisesti merkittävin on tekstiilit. Tekstiilien osuus Suomen GSP-tuonnista on yli kolmannes. Toiseksi suurimman tavararyhmän eli erinäisten kemiallisten tuotteiden osuus on 10,6 prosenttia. Lisäksi GSP:n kautta Suomeen tuodaan esimerkiksi kenkiä (8,9 %) sekä sähkökoneita ja laitteita (6,9 %).

Muut vaikutukset

Keskimäärin GSP-järjestelmällä katsotaan olevan myönteisiä vaikutuksia kaikilla kestävän kehityksen aloilla.

Negatiivisen ehdollisuuden laajentaminen edistää osaltaan ilmastonmuutoksen torjuntaa kannustamalla GSP-edunsaajamaita parantamaan ilmasto- ja ympäristösopimusten täytäntöönpanoa ja parantamaan hyvää hallintotapaa kaikissa edunsaajamaissa. GSP-järjestelmällä voi olla tässä keskeinen rooli, sillä ympäristön pilaantuminen vaikuttaa eniten kehitysmaihin. Tämä johtuu luonnonvaroista (kuten tekstiileistä) riippuvaisten tuotteiden laajasta tuotannosta ja ympäristölainsäädännön ja -ohjelmien puutteesta kyseisissä maissa.

Päivittämällä kansainvälisten yleissopimusten luettelo, kiinnitetään keskeisiin ihmisoikeuksiin (kuten vammaisten oikeuksiin ja lasten oikeuksiin) ja normeihin (esimerkiksi työsuojelutarkastusten alalla) enemmän huomiota. Myös ilmastotoimia tuetaan sisällyttämällä luetteloon Pariisin sopimus (ja poistamalla vanhentunut Kioton pöytäkirja).

Komissio on toteuttanut asetusehdotuksesta ulkopuolisen vaikutustenarvioinnin. Vaikutustenarvioinnissa tarkasteltiin toimintapoliittisia vaihtoehtoja viidessä teemaryhmässä: 1) GSP-järjestelyt ja edunsaajamaat, 2) tuotekate ja tuotteiden graduaatiomekanismi, 3) tullietuuksien saamisen/säilyttämisen ehdollisuus, 4) avoimuus GSP-järjestelmän täytäntöönpanossa ja 5) suojatoimenpiteet. Kunkin ryhmän osalta arvioitiin useita toimintavaihtoehtoja verrattuna siihen, että GSP-järjestelmä säilytetään ennallaan. Arvioinnissa todetaan, että ehdotettujen toimintavaihtoehtojen taloudelliset ja muut kuin taloudelliset (sosiaaliset sekä ympäristöön ja ihmisoikeuksiin liittyvät) kokonaisvaikutukset ovat rajalliset, koska yleinen tullietuusjärjestelmä pysyy yleisesti ottaen ennallaan eikä tilanne suuremmin muutu tai monimutkaistu GSP-edunsaajamaiden, liike-elämän tai kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta. Lisäksi todetaan, että esitetyt muutokset ovat niitä, jotka parhaiten toteuttavat EU:n tavoitteita: köyhyyden poistaminen sekä kestävän kehityksen ja hyvän hallintotavan tukeminen EU:n etuja kuitenkaan vaarantamatta.

6. Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin

Asetus kuuluu kauppapolitiikan alaan ja siten unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Valtioneuvoston arvion mukaan asetuksella ei ole vaikutuksia perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin Suomessa.

Perusoikeuksien kunnioittamisen tukeminen GSP-edunsaajamaissa on osa GSP-asetuksen yleisiä tavoitteita, joita ovat 1) kehitysmaiden avustaminen köyhyyden vähentämisessä ja 2) hyvän hallintotavan ja kestävän kehityksen edistäminen. Sen vuoksi asiaan liittyvät näkökohdat ja perusoikeuksiin kohdistuvat vaikutukset on otettu huomioon komission laatimassa vaikutustenarvioinnissa (SWD(2021) 266 final). Kansainvälisten yleissopimusten luettelon päivittäminen tarkoittaa, että keskeisiin ihmisoikeuksiin (kuten vammaisten oikeuksiin ja lasten oikeuksiin) ja normeihin (esimerkiksi työsuojelutarkastusten alalla) kiinnitetään edunsaaja-

maissa enemmän huomiota. Ehdotuksella arvioidaan siis olevan myönteisiä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin edunsaajamaissa.

7. Ahvenanmaan asema

Valtioneuvoston arvion mukaan asetus ei tule sisältämään Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä.

8. Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää EU:n yleistä tullietuusjärjestelmää (GSP) tärkeänä kauppaa- ja kehityspoliittisena välineenä. GSP tukee kaupan kautta kehitysmaita köyhyyden vähentämisessä ja integroitumisessa maailmantalouteen kestäväen kehityksen periaatteita noudattaen.

Valtioneuvosto katsoo, että voimassa oleva asetus on toiminut lähtökohtaisesti hyvin, eikä merkittäviä uudistuksia vaadita. On tärkeää, että myös järjestelmän avoimuus, ennakoitavuus ja läpinäkyvyys säilytetään. Järjestelmän tulee pohjautua selkeisiin sääntöihin. Sen tulee olla myös käytännön tasolla toimeenpantavissa oleva kannustin kehitysmaille.

Valtioneuvosto katsoo, että nykyinen kolmiportainen järjestelmä, joka sisältää vakio-GSP-menettelyn, kestävä kehitystä ja hyvää hallintoa koskevan erityisen kannustusjärjestelyn (GSP+) sekä vähiten kehittyneitä maita koskevan erityisjärjestelyn (EBA) on edelleen relevantti ja se tulisi säilyttää pääpiirteiltään ennallaan.

Valtioneuvosto tukee komission esitystä, jonka mukaan komissiolla on mahdollisuus päivittää delegoiduilla säädöksillä GSP-järjestelmään oikeutettujen maiden luetteloa niiden kauppaa- ja kehitystarpeissa tapahtuneiden muutosten huomioon ottamiseksi.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että uudistuksen myötä GSP-järjestelmä on vähintään voimassa olevan järjestelmän tasoinen sekä tullietuuksiltaan että tuotekatteeltaan.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna komission ehdotusta tuotteiden graduatio- ja suojakynnysarvojen tarkistamisesta alaspäin, jotta ne voidaan kohdentaa paremmin jo kilpailukykyisiin tuotteisiin.

Valtioneuvosto katsoo, ettei kehitysmaiden tullietuuksista saatuja vientihyötyjä tule mitätöidä rajoittamalla tarpeettomasti tuontia liian tiukan suojoitomekanismin avulla. Valtioneuvoston kanta on, että nykyisen asetuksen mukaiset GSP-suojatoimet ovat riittävät, eikä niitä tulisi tiukentaa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että LDC-maiden noustessa pois YK:n LDC-luokituksesta varmistetaan, että niiden siirtyminen kattavasta EBA-järjestelmästä ei tapahdu liian äkkinäisesti ja niiden mahdollisuuksia hakeutua GSP+ -järjestelyyn edistetään.

Valtioneuvosto katsoo, että GSP-järjestelmään liittyvä yleissopimuslista koskien ihmisoikeuksia, työoikeuksia, ympäristöä ja hyvää hallintoa koskevia sopimuksia tulee päivittää. Valtioneuvosto katsoo, että järjestelmään tulisi lisätä vähintään Pariisin ilmastopöytäkirja ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehty yleissopimus. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimuslistan määrä pysyy sellaisena, että realistinen toimenpöytä, raportointi ja selkeä ja objektiivinen valvonta voidaan taata. Mahdollisesti lisättävillä sopimuksilla tulee olla selkeä yhteys kaupan kautta edistettävään kestäväen kehitykseen, niiden on oltava kaikkien EU-jäsenmaiden ratifioimia sekä globaalisti relevantteja.

U 66/2021 vp

Valtioneuvosto katsoo, että etuuskien väliaikaista poistamista edunsaajamailta tulee käyttää tapauskohtaisesti vain huolellisen harkinnan jälkeen asetuksessa selkeästi määriteltyjen edellytysten vallitessa. Valtioneuvosto pitää myönteisenä komission esittämiä muutoksia, jotka mahdollistavat joustavamman reagoimisen edunsaajamaiden olosuhteisiin sekä mahdollisiin asetuksessa lueteltujen kriteerien vakaviin ja järjestelmällisiin rikkomuksiin. Valtioneuvosto tukee kaupan, kehityksen ja muuttoliikkeen (ml. takaisinottovelvoite) välisten yhteyksien parempaa huomioimista Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetukseen lisättävien edunsaajamaiden uusien velvoitteiden seurannan tulee perustua objektiivisiin ja läpinäkyviin kriteereihin ja näiden sisällyttäminen asetukseen on käytännössä toimeenpantavissa WTO:n sääntöjen kanssa yhteensopivalla tavalla.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotukseen sisältyvät komission valtuudet antaa delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä ovat hyväksyttävissä.